

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลต่อการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่” มีเอกสาร สิ่งพิมพ์ วารสารทางวิชาการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นแนวทางในการวิจัย โดยแยกเป็น

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความคิดเห็น
- 2.2 บทบาทและหน้าที่ของเกษตรกรตำบล
- 2.3 โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร
- 2.4 โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

ความคิดเห็นเป็นเรื่องของส่วนบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีขอบเขตตามประสบการณ์ของบุคคลต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งมีข้อแตกต่างคล้ายคลึงหรือความหลากหลายของแต่ละบุคคล ด้วยเหตุนี้ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่า “ความคิดเห็น” ไว้ดังนี้

Good (1959) อ้างโดย สุวัฒน์, (2532) ให้คำจำกัดความของความคิดเห็นว่า หมายถึง ความเชื่อหรือการลงความคิดเห็นที่เกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดซึ่งไม่อาจบอกได้ว่าเป็นการถูกต้องหรือไม่ เป็นความคิดเห็นที่จะต้องหาเหตุผลอย่างระมัดระวังรอบคอบในการตัดสินใจ

บุญธรรม (2520) ได้กล่าวถึงความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติประจำตัวบางอย่าง เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน และการติดต่อระหว่างบุคคลนับเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บุคคลและกลุ่มมีความคิดเห็นไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะพื้นฐานความรู้อันเป็นกระบวนการสังคมกรรมที่ได้รับจากการศึกษามาเป็นเวลาหลายปี จะเป็นรากฐานในการก่อให้เกิดความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยเฉพาะ

รัชนีกร (2528) ได้กล่าวสนับสนุนให้เห็นเด่นชัดต่อไปอีกว่ามันเป็นความรู้สึกนึกคิดที่ประเมินออกมาเป็นทัศนคติของความพอใจหรือไม่พอใจ ของบุคคลหรือกลุ่มคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นถ้าจะวัดทัศนคติเราก็จะวัดความคิดของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ

มานิต (2531) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นว่าเป็นความรู้สึกที่ถ่ายทอดจากการรับรู้เป็นการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยเหตุผลของตนเองอย่างรอบคอบ ชัดเจน และต่อเนื่อง

อุทัย (2524) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็นมหาชนหรือมติชน (public opinion) ว่าเป็นความคิดเห็นที่เกิดขึ้นจากกลุ่มชนที่เห็นพ้องต้องกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งกลุ่มคนดังกล่าวนี้ อาจจะมีหลายกลุ่มก็ได้

สุชา และสุรางค์ (2524) ได้กล่าวว่าความคิดเห็น คือ การแสดงออกของเจตคติ เพราะเจตคติมีความเกี่ยวข้องกับความนึกคิด ซึ่งการนึกคิดนั้นเป็นลักษณะความรู้สึกของจิตหรือสิ่งกระตุ้นให้ความคิดของบุคคลเอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งได้และแสดงออกมาในรูปของความคิดเห็น หรือพฤติกรรมอย่างอื่น

เทียมเมฆ (2531) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นหมายถึง ความเชื่อหรือความรู้สึกเฉพาะกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อคำถามในแบบสอบถาม ซึ่งไม่เป็นการผิดหรือถูก แต่เป็นแนวทางที่เห็นว่าได้ปฏิบัติในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยหรือน้อยที่สุด

จากแนวคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ความคิดเห็นเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอาจแสดงออกมาด้วยการพูด การปฏิบัติหรือการเขียน การแสดงออกของความคิดเห็นจะเกี่ยวกับทัศนคติ ค่านิยม การศึกษา ประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมระหว่างบุคคล เป็นเครื่องช่วยในการพิจารณาและประเมินค่าก่อนที่จะตัดสินใจ แสดงความคิดเห็นในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งความคิดเห็นนี้อาจเป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่น ๆ ก็ได้

การวัดความคิดเห็น จากการตรวจเอกสารเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็นก็อาจสรุปได้ว่าความคิดเห็นกับเจตคติเป็นสิ่งที่คล้ายกันหรือคล้ายตามกัน เพราะความคิดเห็นคือการแสดงออกของเจตคติ ดังนั้นการวัดเจตคติก็สามารถใช้วัดความคิดเห็นได้เช่นเดียวกันในการสร้างแบบวัดเจตคติแบบ Likert นี้ก็ใช้วัดความคิดเห็นเพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น ในการตอบแบบสอบถามที่เรียกว่าการจัดอันดับคุณภาพ (rating scales) โดยการใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่อง เพื่อใช้วัดน้ำหนักของความคิดเห็น

ซึ่งการวัดความคิดเห็นตามแบบการวัดเจตคติของ Likert (สุชาติ, 2538 : 16) นี้จะใช้วัดช่วงเท่า ๆ กัน โดยสร้างข้อความหลายข้อความให้ครอบคลุมหัวข้อที่จะศึกษา ในแต่ละข้อความ จะมี 5 ตัวเลือกคือ

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	มีค่าเท่ากับ 5
เห็นด้วย	มีค่าเท่ากับ 4
ไม่แน่ใจ	มีค่าเท่ากับ 3

ไม่เห็นด้วย

มีค่าเท่ากับ 2

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

มีค่าเท่ากับ 1

2.2 บทบาทและหน้าที่ของเกษตรกรตำบล

เกษตรกรตำบลในฐานะผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้รับมอบหมายภาระหน้าที่ที่ต้องนำไปปฏิบัติ และดำเนินการให้เกิดผลดี มีดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2529)

1. ด้านการสำรวจและรวบรวมสถิติข้อมูลการเกษตรในพื้นที่รับผิดชอบ
 - 1.1 การสำรวจและรวบรวมข้อมูลการเกษตรเบื้องต้น
 - 1.2 จัดเก็บและรายงานข้อมูลการเกษตร
2. ด้านการวางแผน
 - 2.1 จัดทำแผนส่งเสริมการเกษตรของตำบลประจำปี
 - 2.2 วางแผนการปฏิบัติงานเยี่ยมเยียนเกษตรกร
3. ด้านการบริการส่งเสริมการเกษตร
 - 3.1 ถ่ายทอดความรู้และเทคนิคการผลิตทางการเกษตรแผนใหม่
 - 3.2 แก้ไขปัญหาของเกษตรกร
 - 3.3 ชี้แนะให้เกษตรกรจัดหาและใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้องและเหมาะสม
 - 3.4 ให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตรและการตลาดแก่เกษตรกร
 - 3.5 ส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกร
 - 3.6 คัดเลือกและใช้ประโยชน์จากเกษตรกรผู้นำ
4. การดำเนินงานหมู่บ้านหลักส่งเสริมการเกษตร
5. ปฏิบัติงานตามโครงการ และกิจกรรม
 - 5.1 จัดทำแปลงทดสอบการปลูกพืช
 - 5.2 จัดทำแปลงส่งเสริมการปลูกพืช
 - 5.3 ประสานงานในโครงการและกิจกรรม
6. ด้านการปฏิบัติงานตามโครงการพิเศษเฉพาะพื้นที่
7. ด้านการรายงาน
 - 7.1 รายงานการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช
 - 7.2 รายงานความสูญเสียอันเนื่องมาจากภัยธรรมชาติ

8. ด้านการประชุมและฝึกอบรม
 - 8.1 การฝึกอบรมรายปี
 - 8.2 การประชุมรายปี
 - 8.3 การประชุมอื่น ๆ
- 9 ด้านการปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามนโยบาย
 - 9.1 การจดทะเบียนผู้ปลูกพืช
 - 9.2 โครงการวางแผนพัฒนาชนบท
 - 9.3 การแทรกแซงราคาผลผลิตทางการเกษตร
 - 9.4 โครงการและกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้นตามนโยบายของจังหวัดและอำเภอ
 - 9.5 อื่น ๆ

นอกเหนือจากหน้าที่ดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลยังต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือในบางส่วน และเป็นผู้ประสานงานกับกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. กรมพัฒนาที่ดิน
2. กรมชลประทาน
3. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
4. กรมประมง
5. กรมปศุสัตว์
6. กรมป่าไม้
7. กรมวิชาการเกษตร
8. กรมส่งเสริมสหกรณ์
9. สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
10. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
11. กระทรวงมหาดไทย
12. กระทรวงสาธารณสุข
13. กระทรวงกลาโหม

2.3 โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

ความเป็นมาของโครงการ

กรมส่งเสริมการเกษตร (2537) รายงานว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงพาณิชย์ได้พิจารณาร่วมกันเห็นว่าสินค้าเกษตรที่จะมีปัญหาทั้งด้านการผลิตและราคา ได้แก่พืชเศรษฐกิจ 4 ชนิด คือ ข้าว มันสำปะหลัง กาแฟ และพริกไทย โดยมีสาเหตุจากการรวมตัวทางการค้าของกลุ่มประเทศต่าง ๆ การแข่งขันด้านราคาของตลาดสินค้าเกษตรต่างประเทศ และปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งการขาดแคลนน้ำในอ่างเก็บน้ำสำคัญของประเทศ

ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงกำหนดนโยบายปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรและเสนอโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรสำหรับดำเนินการในปี 2537 ต่อคณะรัฐมนตรีซึ่งต่อมาได้รับอนุมัติให้ดำเนินการได้เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2536 พร้อมทั้งงบประมาณดำเนินการในวงเงิน 10,000 ล้านบาท เพื่อดำเนินการในปี 2537 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำและการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นแก่เกษตรกร

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร โดยให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน รัฐมนตรีช่วยว่าการทั้ง 3 ท่าน พร้อมทั้งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานและมีกรรมการอื่นอีก 21 ท่านกับเลขาธิการสำนักเศรษฐกิจการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ เพื่อทำหน้าที่กำหนดแนวทางปฏิบัติงานอนุมัติแผนปฏิบัติการและกำกับดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเกิดผลดี

คณะกรรมการดังกล่าวได้แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เสนอแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาอนุมัติคณะรัฐมนตรีจึงมีมติอนุมัติแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2536 ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการระหว่างปี 2537 - 2539 ในวงเงินงบประมาณ 65,874 ล้านบาท ในจำนวนดังกล่าวเป็นงบประมาณเพื่อสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ระยะเวลาชำระหนี้คือ 15 ปี วงเงิน 33,756 ล้านบาท และงบประมาณอุดหนุนปัจจัยการผลิต วงเงิน 9,212 ล้านบาท งบประมาณส่วนที่เหลือจะเป็นค่าชดเชยส่วนต่างดอกเบี้ยรวมค่าดำเนินการโครงการของหน่วยงานเกี่ยวข้อง

ในส่วนที่กรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบคือ การลดพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง พื้นที่ปลูกข้าวในนาที่ไม่เหมาะสม และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังโดยส่งเสริมให้เกษตรกรทำกิจกรรมการเกษตรอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าส่วนการลดพื้นที่ปลูกกาแฟและพริกไทยจะอยู่ในความรับผิดชอบ

ของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ทั้งนี้ในกิจกรรมทดแทนที่เกษตรกรเลือกพืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผล ไม้ตงและไร่นาสวนผสม ทั้งในพื้นที่ที่ปลูกข้าว มันสำปะหลัง กาแฟและพริกไทย กรมส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปดำเนินการส่งเสริมช่วยเหลือและสนับสนุนให้เกษตรกรที่เลือกกิจกรรมทดแทนดังกล่าวทำการผลิตได้อย่างเกิดผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อปรับโครงสร้างการผลิตในพื้นที่การปลูกพืชที่มีปัญหาด้านราคา ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง กาแฟ และพริกไทย ไปสู่กิจกรรมการเกษตรอื่น ๆ ที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่

เป้าหมาย พื้นที่และระยะเวลาดำเนินการ

โครงสร้างการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรมีเป้าหมายลดพื้นที่การปลูกข้าวนาปรัง พื้นที่นาไม่เหมาะสม พื้นที่การปลูกมันสำปะหลัง พื้นที่การปลูกกาแฟและพื้นที่ปลูกพริกไทย โดยส่งเสริมให้เกษตรกรทำกิจกรรมการเกษตรอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าและมีความมั่นคงถาวร ได้แก่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ไร่นาสวนผสม ปศุสัตว์ (โคเนื้อโคนม) และไม้เยื่อกระดาษ รวมทั้งสิ้น 4,912,000 ไร่ ในระหว่างปี 2537 - 2539 ทั้งนี้ แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 5 โครงการย่อยได้แก่

1. การปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในพื้นที่ปลูกข้าวนาปรัง (ในเขตและนอกเขตชลประทาน) รวม 51 จังหวัด
2. การปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในพื้นที่นาไม่เหมาะสม (46 จังหวัด)
3. การปรับโครงสร้างระบบการผลิตการเกษตรในพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ในเขตเศรษฐกิจ 23 จังหวัด และนอกเขตเศรษฐกิจ
4. การปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ในพื้นที่ปลูกกาแฟรวม 6 จังหวัด
5. การปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในพื้นที่ปลูกพริกไทยในจังหวัด

จันทบุรี

หลักการดำเนินงานตามโครงการ

การดำเนินงานตามโครงการนี้อาศัยหลักการ 7 ประการ คือ

1. หลักความสมัครใจของเกษตรกร ในการเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่เกษตรกรคุ้นเคยและกำลังประสบปัญหาไปสู่กิจกรรมใหม่
2. หลักการพัฒนาความคิดริเริ่ม การมีส่วนร่วม การตัดสินใจของเกษตรกร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมีความสามารถในการเสนอความเห็น และข้อเสนอในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการเกษตร โดยเกษตรกรเป็นผู้ตัดสินใจ
3. หลักการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรทดแทนในพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหา โดยกิจกรรมนั้นจะต้องมีรายได้มากกว่ากิจกรรมเดิม และสอดคล้องกับศักยภาพพื้นที่และภาวะการตลาด
4. หลักการส่งเสริมและพัฒนาสถาบันเกษตรกร โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรดำเนินกิจกรรมร่วมกันในลักษณะกลุ่ม รวมทั้งให้สถาบันเกษตรกรที่มีอยู่แล้วเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของโครงการ โดย
 - การสนับสนุนข้อมูลทางเลือกแก่สมาชิกกลุ่ม
 - การช่วยสมาชิกวิเคราะห์ กลั่นกรองข้อเสนอ และจัดทำแผนการผลิต
 - การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนการผลิตของสมาชิกกลุ่มในด้านต่าง ๆ
5. หลักการทำงานของเจ้าหน้าที่ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีบทบาทในการสนับสนุนข้อมูลทางเลือกด้านต่าง ๆ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตตามที่ต้องการได้จากเดิมที่เน้นการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว
6. หลักการบริหารงานโดยให้มีกลไกในการประสานและร่วมมือดำเนินการทั้งในส่วนของ กรมส่งเสริมการเกษตร และระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน
7. หลักการสนับสนุนของรัฐ โดยเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรในพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหาจะได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต และเงินสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เงื่อนไขผ่อนปรน รวมทั้งการสนับสนุนความรู้ และการตลาด

องค์กรการประสานและบริหารงาน

ประกอบด้วย

1. องค์กรบริหารภายในกรมส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้จัดองค์กรการบริหาร โครงการในลักษณะการมีส่วนร่วม คือ บริหารในรูปของคณะกรรมการ/คณะทำงานแต่ละคณะจะประกอบด้วยตัวแทนกอง/ฝ่าย/งาน ที่เกี่ยวข้องตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้

ระดับกรม

1.1 คณะกรรมการอำนวยการปรับ โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ซึ่งอธิบดี กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นประธาน มีหน้าที่กำหนดแผน กำกับ ดูแล และสนับสนุนการบริหารงาน การปรับ โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

1.2 คณะอนุกรรมการปรับ โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรด้านต่าง ๆ รวม 6 คณะ ประกอบด้วย

1) คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิตทำหน้าที่สืบสวนข้อมูลทางเลือกทางการเกษตรแก่จังหวัดและอำเภอ/จัดการให้มีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร

2) คณะอนุกรรมการปฏิบัติการสำรวจและแผนการผลิตของเกษตรกร ทำหน้าที่ อำนวยการให้มีการสำรวจข้อมูลการทำการเกษตรและความต้องการของเกษตรกรในการปรับลดพื้นที่เป็นรายครัวเรือนและนำข้อมูลมาประมวลวิเคราะห์เพื่อส่งให้ส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3) คณะอนุกรรมการฝึกอบรม ทำหน้าที่ประสานงานกับอนุกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งภาคและจังหวัดเพื่อให้มีการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในแนวทาง และวิธีการดำเนินงานด้านต่าง ๆ แก่เจ้าหน้าที่ ตลอดจนเพื่อให้มีการฝึกอบรมเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการ

4) คณะอนุกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยี ทำหน้าที่ฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการดำเนินกิจกรรมตามแผนการผลิต

5) คณะอนุกรรมการสินเชื่อและการตลาด ทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการค้ำหนุนสินเชื่อการเกษตรในโครงการ และสนับสนุนข้อมูลด้านการตลาดแก่จังหวัด รวมทั้งประสานงานเพื่อจัดหาตลาดและแก้ไขปัญหาด้านการตลาดที่เกิดขึ้น

6) คณะอนุกรรมการติดตามและประเมินผล ทำหน้าที่ จัดให้มีการติดตามและนิเทศการดำเนินงานในทุกระดับ และประเมินผลกระทบทที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน

1.3 สำนักงานปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร (สปร.) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร โดยมีเลขานุการของคณะกรรมการอำนวยการฯ เป็นผู้อำนวยการสำนักงาน

ระดับภาค

- คณะทำงานปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรระดับภาค ซึ่งมีผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาค เป็นประธานคณะทำงาน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและติดตาม นิเทศ และประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

ระดับจังหวัด

- สำนักงานเกษตรจังหวัด โดยเกษตรจังหวัดทำหน้าที่บริหารโครงการในระดับจังหวัด และผู้ช่วยเกษตรจังหวัดฝ่ายวิชาการเป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการในระดับจังหวัด

ระดับอำเภอ

- สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยเกษตรอำเภอเป็นผู้บริหารโครงการและผู้ช่วยเกษตรอำเภอ เป็นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการในระดับอำเภอ

2. องค์การบริหารภายนอก (ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

ส่วนกลาง

- คณะกรรมการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรทำหน้าที่บริหารโครงการ ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน เลขานุการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ แต่งตั้งโดยมติ ครม. เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2536

- คณะอนุกรรมการประสานงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธาน รองเลขานุการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นกรรมการและเลขานุการแต่งตั้งโดยประธานการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2536

- คณะทำงานเตรียมการแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ทำหน้าที่ร่างแผนปฏิบัติการและค่าใช้จ่าย ประกอบด้วยที่ปรึกษา รว. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน นายบุญธรรม พรหมมณี ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวิจัยเศรษฐกิจการเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ แต่งตั้งโดยประธานคณะกรรมการปรับโครงสร้างฯ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2536

ส่วนภูมิภาค

- คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัดรับผิดชอบการอนุมัติแผนการผลิตและให้ความเห็นชอบในเชื่อในวงเงินไม่เกิน 220,000 บาทต่อราย ตลอดจนให้ความเห็นชอบกรณีเกษตรกรไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อและดำเนินการเพื่อสนับสนุนปัจจัยการผลิต รวมทั้งดำเนินการอื่น ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานตามโครงการเป็นไปได้ด้วยดี ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์จังหวัดเป็นประธาน ผู้ช่วยเกษตรจังหวัดฝ่ายวิชาการเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ

- คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอรับผิดชอบการอนุมัติแผนการผลิตของเกษตรกรและให้ความเห็นชอบวงเงินสินเชื่อไม่เกิน 220,000 บาทต่อราย พร้อมทั้งประสานงานกับคณะอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งติดตามความก้าวหน้าและรายงานประกอบด้วยเกษตรอำเภอเป็นประธานและผู้ช่วยเกษตรอำเภอเป็นอนุกรรมการ และเลขานุการ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบทบาทหน้าที่

1) กรมส่งเสริมการเกษตร

- สำรวจความต้องการของเกษตรกร (ด้านกิจกรรมการปลูกพืช) ให้แก่คณะอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัด
- จัดหาและสนับสนุนปัจจัยการผลิต
- จัดหาแหล่งรับซื้อในท้องถิ่น
- สนับสนุนเกษตรกรด้านการส่งเสริม
- บริการด้านวิชาการ/ฝึกอบรม

2) กรมปศุสัตว์

- สำรวจความต้องการของเกษตรกร (ด้านกิจกรรมปศุสัตว์)
- ให้คณะอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัด
- จัดหาแม่พันธุ์โคเนื้อ ไก่เนื้อ ให้เกษตรกร
- บริการด้านผสมเทียม และสุขภาพสัตว์

3) สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

- สนับสนุนในการจัดทำแปลงหญ้า
- วิเคราะห์แผนและปรับแผน
- ติดตามและประเมินผล

- 4) กรมป่าไม้
- สนับสนุนการดำเนินงานแบบสี่ประสาน
 - สำรวจความต้องการของเกษตรกร (ด้านกิจกรรมการปลูกสร้าง สวนป่า /ไม้โตเร็ว) ให้แก่คณะอนุกรรมการระดับจังหวัด
 - ผลิตและจัดหรงกล้าไม้ให้เพียงพอ
 - ให้บริการด้านวิชาการ/ฝึกอบรม
 - ส่งเสริมและแนะนำ
- 5) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
- จัดทำทะเบียนเกษตรกรสำหรับพื้นที่
 - ผลิตกาแฟ และพริกไทย
 - บริหารเงินสงเคราะห์เกษตรกร
 - ควบคุม ติดตามการดำเนินงานของเกษตรกร
- 6) กรมส่งเสริมสหกรณ์
- สนับสนุนการรวมตัวในรูปสหกรณ์
 - ประสานงานกับตลาดรับซื้อในท้องถิ่น
- 7) กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
- ตรวจสอบให้ความรู้ด้านบัญชีแก่สหกรณ์
 - ตรวจสอบการปฏิบัติงานในพื้นที่โครงการ
- 8) สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- 9) กรมวิชาการเกษตร
- สนับสนุนด้านวิชาการ
 - ฝึกอบรมและแนะนำ
- 10) กรมพัฒนาที่ดิน
- สนับสนุนวิชาการด้านการปรับปรุงบำรุงดิน
- 11) องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร
- 12) องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย
- ประสานงานด้านการตลาด
 - รับซื้อน้ำนมดิบจากโครงการ
- 13) สำนักงานการปฏิรูปที่ดิน
- ออกเอกสารสิทธิในที่คืนให้แก่

เพื่อเกษตรกรกรม

เกษตรกร

14) กรมชลประทาน

- ประสานงานในพื้นที่โครงการ
- จุดสะพานขนาดเล็กในไร่นาและฝายกักน้ำเพื่อสนับสนุนการเกษตรในพื้นที่โครงการ

15) กรมประมง

- ส่งเสริมและแนะนำด้านการประมง
- ให้บริการด้านวิชาการ

16) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

- สนับสนุนสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกร

17) นอกเหนือจากหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้ว การดำเนินงานตามแผนปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการคลังด้วย

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ขั้นตอน

การดำเนินงานตามโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรแบ่งเป็น 7 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การกำหนดพื้นที่เป้าหมาย
2. การจัดทำทางเลือก
3. การเสนอทางเลือก
4. การสำรวจความต้องการของเกษตรกร และการจัดทำทะเบียนเกษตรกร
5. การช่วยเกษตรกรจัดทำแผนการผลิต
6. การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
7. การติดตาม นิเทศ ประเมินผล และรายงาน

วิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย วิธีการได้แก่

1) กรมส่งเสริมการเกษตรให้กรอบขนาดพื้นที่เป้าหมายที่แต่ละจังหวัดจะต้องดำเนินการและเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่

2) จังหวัดดำเนินการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายโดยใช้เกณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร และข้อมูลอื่น ๆ เช่น ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการเกษตร (คปพ.) ข้อมูลเขตเกษตรกรรม

หมายเหตุ เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายคือ

- ก. เป็นพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหา
- ข. เป็นพื้นที่ที่จังหวัดได้จำแนกแล้วว่าควรมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตร เนื่องจากผลผลิตต่ำ ไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือมีเหตุผลอื่น ๆ
- ค. ไม่ซ้ำซ้อนกับพื้นที่เป้าหมายเน้นหนักของโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร (ผกก. เน้นหนัก)

2. ขั้นตอนการจัดทำทางเลือก วิธีการได้แก่

- 1) คณะอนุกรรมการสินเชื่อและการตลาด จัดทำข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตร ประจำปีและส่งให้คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องรวมทั้งจังหวัดเพื่อใช้ประกอบการบริหาร โครงการ
- 2) คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิตนำข้อมูลการตลาดสินค้าเกษตรประจำปี จากข้อ 1) มาจัดทำเป็นข้อมูลด้านเงื่อนไขและต้นทุนผลตอบแทนของประเภทกิจกรรมการเกษตรที่กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดให้เป็นกิจกรรมทดแทน
- 3) กรมส่งเสริมการเกษตรส่งกรอบประเภทกิจกรรมทดแทนให้จังหวัดรวมทั้งข้อมูลด้านเงื่อนไข และต้นทุนผลตอบแทนของประเภทกิจกรรมทดแทนที่คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิตจัดทำ เพื่อให้จังหวัดใช้เป็นข้อมูล
- 4) สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ นำข้อมูลจากกรมและข้อมูลอื่นๆ มาพิจารณาคัดเลือก ปรับ หรือเพิ่มเติมทางเลือกทางการเกษตรของจังหวัด/อำเภอที่ดำเนินการตามแผนฟื้นฟูการเกษตร เพื่อใช้เป็นทางเลือกในการเสนอเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย

3. ขั้นตอนการเสนอทางเลือก วิธีการได้แก่

- 1) สำนักงานเกษตรอำเภอนำข้อมูลจากการสำรวจตาม ผกก. และการวิเคราะห์พื้นที่ตาม คปพ. มาจัดเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกพืชที่มีปัญหาเป็นกลุ่ม ๆ ตามระดับฐานะหรือประเภทกิจกรรมการเกษตรหรือปัญหาด้านการเกษตรของเกษตรกร หรือโดยใช้เกณฑ์อื่น ๆ
- 2) สำนักงานเกษตรอำเภอประสานให้คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ให้ความรู้และข้อมูล ด้านสถานการณ์ปัญหาของพืชเศรษฐกิจที่มีปัญหาและข้อมูลด้านเงื่อนไข และต้นทุนผลตอบแทนทางเลือกแก่เกษตรกรตามกลุ่มที่จัดไว้ทีละกลุ่ม รวมทั้งให้มีการชี้แจงขั้นตอน

ตอนและเงื่อนไขในการสนับสนุนจากทางราชการ

3) เกษตรอำเภอและเกษตรตำบล เข้าไปประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านเป้าหมาย ก่อนการสำรวจ โดยจะประสาน/ร่วมมือกับองค์กรหรือสถาบันเกษตรที่มีความพร้อมในหมู่บ้านนั้น เพื่อให้เกษตรกรได้รู้สถานการณ์/ปัญหาของการทำกิจกรรมการเกษตร วัตถุประสงค์ของการสำรวจ ทั้งขอความร่วมมือเกษตรกรในการพบเจ้าหน้าที่เพื่อให้ข้อมูล

4. ขั้นตอนการสำรวจความต้องการของเกษตรกร และการจัดทำทะเบียนเกษตรกร

วิธีการได้แก่

1) คณะอนุกรรมการปฏิบัติการสำรวจและแผนการผลิตของเกษตรกรจัดส่งคณะเจ้าหน้าที่สำรวจมาประสานงานกับเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอและเกษตรตำบล เพื่อสำรวจข้อมูลการทำเกษตรและความต้องการในการปรับ/เปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย เป็นรายครัวเรือนโดย

- คณะสำรวจร่วมประชุมเกษตรกรอำเภอ และเกษตรตำบล เพื่อวางแผนสำรวจข้อมูลในหมู่บ้านเป้าหมาย และทำความเข้าใจในรายละเอียดแบบสอบถาม รวมทั้งเพื่อให้คณะสำรวจได้รับข้อมูลสถานการณ์ด้านการเกษตร และสถานการณ์ด้านอื่น ๆ ของหมู่บ้านเป้าหมายเป็นข้อมูลเบื้องต้น

- ทีมสำรวจร่วมกับทีมงานสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมสำรวจข้อในหมู่บ้านเป้าหมาย โดยใช้แบบสำรวจ

- คณะอนุกรรมการปฏิบัติการสำรวจและแผนการผลิตของเกษตรกรประมวลสรุป พร้อมบันทึกข้อมูลลงในแผ่นบันทึกข้อมูลคอมพิวเตอร์จัดส่งให้คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องรวมทั้งจังหวัด เพื่อเป็นข้อมูลการอำนวยความสะดวกและบริหารโครงการ

- คณะอนุกรรมการปฏิบัติงานสำรวจและแผนการผลิตของเกษตรกรส่งแบบสอบถามให้อำเภอ เพื่อสำรวจข้อมูลของเกษตรกรที่ประสงค์จะเข้าร่วมโครงการเพิ่มเติมในกรณีที่แผนการผลิตของเกษตรกรต่ำกว่าจำนวนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อที่ได้รับจัดสรร

3) สำนักงานเกษตรอำเภอ ร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยให้คำปรึกษาเกษตรกรแต่ละกลุ่มจัดทำรายละเอียดแผนการผลิตทั้งในส่วนของแผนรายบุคคลและแผนการประสานช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ของเกษตรกรแต่ละกลุ่มรวมทั้งความต้องการในการฝึกอบรมความรู้ด้านการทำกิจกรรมของเกษตรกร หากมีองค์กรหรือสถาบันเกษตรกรที่มีศักยภาพ และความพร้อม ควรเปิดโอกาสให้เข้าร่วมในการวางแผนการด้วย

4) ประสานให้พนักงาน ธกส. เข้ามาสอบสวนข้อมูลลูกค้าเป็นรายคน (12 - 010) และจัดทำคำขอกำหนดวงเงินกู้ (12 - 050)

6. ขั้นตอนการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร วิธีการมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

(6.1) การวิเคราะห์แผนการผลิตของเกษตรกร

1) สำนักงานเกษตรอำเภอสรุปแผนการผลิตของเกษตรกรแต่ละหมู่บ้าน ตามแบบรวบรวม/วิเคราะห์เบื้องต้นแผนการผลิตให้คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ พิจารณานุมัติแผนการผลิตและให้ความเห็นชอบความต้องการสินเชื่อวงเงินไม่เกิน 220.000 บาทต่อราย หากมีองค์กรหรือสถาบันเกษตรกรที่มีความพร้อมควรประสานให้ผู้นำหรือกรรมการขององค์กรหรือสถาบันเกษตรกรมีส่วนร่วมในการช่วยวิเคราะห์/กลั่นกรองด้วย

2) สำนักงานเกษตรอำเภอส่งผลการพิจารณาของคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอให้สำนักงานเกษตรจังหวัด เพื่อให้การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรทั้งด้านปัจจัยการผลิต สินเชื่อเทคโนโลยีและการตลาด

3) สำนักงานเกษตรจังหวัดประสานงานกับคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับจังหวัดเพื่อพิจารณานุมัติแผนการผลิตและให้ความเห็นชอบความต้องการสินเชื่อของเกษตรกรที่วงเงินเกิน 220.000 บาทต่อรายและให้ความเห็น กรณีที่เกษตรกรไม่ได้รับอนุมัติสินเชื่อ

4) สำนักงานเกษตรจังหวัดส่งผลการอนุมัติของคณะกรรมการระดับจังหวัด ตลอดจนการสนับสนุนด้านอื่น ๆ เช่น ปัจจัยการผลิตเทคโนโลยีและการตลาดให้สำนักงานเกษตรอำเภอ

(6.2) การสนับสนุนเทคโนโลยี

1) คณะกรรมการฝึกอบรมนำข้อมูลจากการสำรวจมาประสานงานกับคณะกรรมการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อดำเนินการฝึกอบรมเกษตรกร โดยประสานงานกับภาคและจังหวัดให้คัดเลือกเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมารับการฝึกอบรม

2) คณะทำงานปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรระดับภาค สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ จัดอบรมเฉพาะกิจและติดตามให้คำแนะนำแก่เกษตรกรเพิ่มเติมตามความจำเป็น

3) ผู้จัดฝึกอบรมเกษตรกรแต่ละครั้ง สรุปผลการฝึกอบรมให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบ เป็นข้อมูลเพิ่มเติมให้ทะเบียนเกษตรกร

6.3 สนับสนุนปัจจัยการผลิต

1) คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิต ใช้ผลการสำรวจความต้องการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรมาวางแผนและดำเนินการ

- จัดสรรงบประมาณ ให้จังหวัดเพื่อจัดซื้อปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร
- จัดหา จัดซื้อและจัดส่งปัจจัยการผลิตในส่วนที่กรมฯ รับผิดชอบให้แก่จังหวัด

2) สำนักงานเกษตรจังหวัดอำนาจการ จัดซื้อและจัดส่งปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรตามแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งคณะอนุกรรมการที่พัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ ให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานหัตถ์หรือสถาบันเกษตรกรที่ศักยภาพและความพร้อม ควรให้อำนาจหรือสถาบันเกษตรกรนั้นมีส่วนร่วมในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรด้วย

3) สำนักงานเกษตรอำเภอจัดทำหลักฐานการส่งมอบปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรจำนวน 2 ชุด เพื่อรวบรวมไว้ที่สำนักงานเกษตรอำเภอเป็นหลักฐาน และจัดส่งให้สำนักงานเกษตรจังหวัด

4) สำนักงานเกษตรจังหวัด รวบรวมหลักฐานการส่งมอบปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร จากอำเภอ เพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานที่จังหวัดและสรุปผลการจัดสรรปัจจัยการผลิตให้แก่คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิต

(3) คณะอนุกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิต

- สามารถอำนาจการ/ควบคุมให้มีการจัดซื้อ จัดสรรและจัดส่งปัจจัยการผลิตตามที่เกษตรกรต้องการ

6.4 การสนับสนุนสินเชื่อ

1) คณะอนุกรรมการสินเชื่อและการตลาดจะประสานงานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และ ธ.ก.ส. จัดสรรสินเชื่อให้แก่สาขาของ ธ.ก.ส. โดยใช้ข้อมูลจากเป้าหมายของโครงการและผลการสำรวจ

2) สำนักงานเกษตรอำเภอใช้แผนการผลิตของเกษตรกรที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอประสานงานให้หน่วยงาน ร.ก.ส. (ระดับอำเภอ) สนับสนุนสินเชื่อแก่เกษตรกร

3) สำนักงานเกษตรอำเภออำนวยความสะดวก โดยนัดประชุมเกษตรกรที่ได้รับความเห็นชอบแผนการผลิตจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/จังหวัดเพื่อให้หน่วย ร.ก.ส. จัดทำหนังสือขอกู้เงิน (12-240)

หมายเหตุ

- ร.ก.ส. สาขาจะพิจารณาอนุมัติเงินกู้แก่เกษตรกรที่แผนการผลิตได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/จังหวัด ตามหลักเกณฑ์ที่ได้ทำข้อตกลงไว้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/จังหวัด กำหนดไว้

6.5 การสนับสนุนการตลาด

1) คณะกรรมการสินเชื่อและการตลาดร่วมกับคณะกรรมการเทคโนโลยีทางเลือกและปัจจัยการผลิต ประสานงานกับภาคเอกชน ซึ่งจัดหาปัจจัยการผลิตของโครงการและเอกชน รวมทั้งสถาบันเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรประเภทต่าง ๆ ที่สนใจจะดำเนินงานตลาดข้อตกลงกับกรมส่งเสริมการเกษตร

2) คณะกรรมการสินเชื่อและการตลาดร่วมกับคณะกรรมการปฏิบัติการสำรวจและแผนการผลิต และคณะทำงานปรับ โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรระดับภาคและผู้แทนสถาบันเกษตรกร ที่เกี่ยวข้องในระดับภาคหรือจังหวัดนำผลการวิเคราะห์และความเคลื่อนไหวในด้านผลผลิตและราคาของสินค้ามาใช้วางแผนและดำเนินการประสานการขาย ตลอดจนแก้ไขปัญหาด้านการตลาดในระดับประเทศและระดับภาค

3) สำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ ประสานการขายผลผลิตในตลาดท้องถิ่นและส่งเสริมให้สถาบันเกษตรกรที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

7. ขั้นตอนการติดตาม นิเทศ ประเมินผล และรายงาน วิธีการ ได้แก่

1) คณะกรรมการทุกคณะ คณะทำงานปรับ โครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรระดับภาค ภายใต้การประสานงานของคณะกรรมการติดตามและประเมินผลร่วมกันวาง

แผนการ และดำเนินการติดตาม นิเทศ ประเมินผลและรายงานผลการดำเนินการในภาพรวมระดับ ประเทศและภาค

2) สำนักงานเกษตรจังหวัดภายใต้การประสานงานของคณะทำงานปรับโครงสร้าง และระบบการเกษตรระดับภาคร่วมกันกำหนด วางแผนและดำเนินการติดตาม นิเทศประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานในระดับจังหวัด

3) สำนักงานเกษตรอำเภอภายใต้การประสานงานของสำนักงานของสำนักงานเกษตร จังหวัด วางแผน ติดตาม นิเทศ ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานในระดับอำเภอ

ผลประเมินโครงการ

1. ด้านรายได้เกษตรกร

(1) ในปี 2537 เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย 1,472 ครัวเรือนคาดว่าจะได้รับรายได้ 19,500 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยได้รับประมาณ 7,000 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเป็น 2.8 เท่า

สำหรับการลดพื้นที่ปลูกข้าว 1 ครัวเรือน คาดว่าจะมีรายได้สุทธิรวมประมาณ 13,955 ล้านบาท เป็นรายได้จากกิจกรรมไร่นาสวนผสม พืชอายุสั้น ไม้ผล โคนม ไม้ตง พืชผัก ไม้ดอก และ โคเนื้อ 5,300, 3,600, 2,830, 1,205, 380, 325, และ 315 ล้านบาท ตามลำดับ ในขณะที่จะได้รับรายได้จากการปลูกข้าวเดิมเพียงประมาณ 5,025 ล้านบาท

การลดพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง 4 ครัวเรือน คาดว่าจะมีรายได้สุทธิรวมประมาณ 4,480 ล้านบาท เป็นรายได้จากกิจกรรม ปลูกถั่วลิสง ไร่นาสวนผสม ไม้ผล ไม้ตง โคเนื้อ และ โคนมทดแทน 1,060, 1,000, 885, 765, 470 และ 300 ล้านบาท ตามลำดับ ในขณะที่จะได้รับรายได้จากการปลูกมันสำปะหลังเดิมเพียงประมาณ 1,920 ล้านบาท

การลดพื้นที่ปลูกกาแฟ 7 ครัวเรือน คาดว่าจะได้รับรายได้สุทธิรวมประมาณ 1,090 ล้านบาท เป็นรายได้จากกิจกรรม ไม้ผลและ โคเนื้อทดแทน 1,030 และ 60 ล้านบาท ตามลำดับ ในขณะที่จะได้รับรายได้จากการปลูกกาแฟเดิมเพียงประมาณ 315 ล้านบาท

การลดพื้นที่ปลูกพริกไทย 2 ครัวเรือน คาดว่าจะได้รับรายได้สุทธิจากการปลูกไม้ผล ทดแทนรวมประมาณ 35 ล้านบาท ในขณะที่จะได้รับรายได้จากการปลูกกาแฟเดิมเพียงประมาณ 20 ล้านบาท

(2) จากการดำเนินการตามแผนฯ (ในปี 2537 - 2539) เกษตรในพื้นที่เป้าหมาย 4,912 ล้านไร่ คาดว่าจะได้รับรายได้ 66,500 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เคยได้รับ 23,700 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นเป็น 2.8 เท่า

อย่างไรก็ตาม หากนโยบายการเกษตรร่วมของกลุ่มประชาคมยุโรปมีผลกระทบทางลบต่อตลาดมันสำปะหลัง และข้าวซึ่งคาดว่าจะประสบปัญหาการแข่งขันอย่างรุนแรงในอนาคต จะส่งผลให้ราคาพืชดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงซึ่งจะมีผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร ดังนั้นการดำเนินงานตามโครงการนี้จะมีส่วนช่วยให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้รับประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2. ด้านเศรษฐกิจส่วนรวม

- การเพิ่มการส่งออกและลดการนำเข้า
- การเพิ่มอัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ
- การสนับสนุนเขตส่งเสริมการผลิตการเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร
- การลดภาระของภาครัฐในการจ่ายเงินอุดหนุน ตลอดจนแก้ปัญหาสินค้าเกษตรประจำทุกปี

2.4 โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่

จังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร เริ่มตั้งแต่ปี 2537 ในการลดพื้นที่นาปรัง และปี 2538 - 2539 ในพื้นที่นาไม่เหมาะสมโดยได้สำรวจความต้องการและเสนอทางเลือกให้เกษตรกรผู้ร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ประกอบด้วยกิจกรรม พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ผลไม้ยืนต้น และกิจกรรมไร่สวนผสม ซึ่งเกษตรกรผู้ร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ ตามหลักเกณฑ์ของโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ซึ่งในปี 2537 จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการลดพื้นที่นาปรัง พื้นที่ 12,627.5 ไร่ ใน 12 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง , แม่สาย , ฝาง , แม่แตง , แม่ริม , สรรภี , สันทราย , ดอยสะเก็ด , สันกำแพง , หางดง , สันป่าตอง , จอมทอง , ดอยเต่า , กิ่งอำเภอแม่วาง , และกิ่งอำเภอแม่ออน มีเกษตรกรร่วมโครงการจำนวน 3,109 ราย ในปี 2538 จังหวัดเชียงใหม่ดำเนินการลดพื้นที่นาไม่เหมาะสม พื้นที่ 10,185 ไร่ ใน 8 อำเภอ 2 กิ่ง อำเภอ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 1,945 ราย ในปี 2539 จังหวัดเชียงใหม่ได้ลดพื้นที่นาไม่เหมาะสม พื้นที่ 25,045 ไร่ ใน 22 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ มีเกษตรกรร่วมโครงการจำนวน 5,240 ราย

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงยังไม่มี แต่มีงานวิจัยที่ใกล้เคียงสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

ปรีชา (2532) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลที่มีต่อการปฏิบัติงานของฝ่ายวิชาการ ของสำนักงานเกษตรจังหวัดในภาคตะวันตกของประเทศไทย พบว่างานส่งเสริมและบริการวิชาการเกษตร ซึ่งฝ่ายวิชาการได้ปฏิบัติกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบกลุ่ม และแบบรายบุคคลมากกว่าการถ่ายทอดความรู้แบบมวลชน ส่วนงานแผนงานและงานประเมินผลนั้น การฝึกอบรมรายปีและผู้ประกอบการประชุมรายปีเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายวิชาการปฏิบัติมากกว่าการปฏิบัติกิจกรรมการวางแผนงานและโครงการ การติดตาม การนิเทศและประเมินผล และการวิจัย

ประนอม (2533) ทำการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อโครงการปรับปรุงระบบแผนและพัฒนาเกษตร พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเห็นด้วยมากกับโครงสร้างและระบบของโครงการ เห็นด้วยมากกับแนวทางการผสมผสานโครงการ คปร. กับระบบอื่น ๆ มีความเป็นไปได้ในการดำเนินงานในระดับปานกลาง

อัญญา (2529) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลใน 4 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีต่อโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลทั้ง 4 จังหวัด มีความเห็นโดยส่วนรวมต่อโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลทั้ง 4 จังหวัด มีความเห็นโดยส่วนรวมต่อโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรในระดับดี ความเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลต่อข้อดี ของโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตร คือ การที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบลมาช่วยแก้ไขปัญหาในระดับตำบลได้และเกษตรกรได้รับเทคโนโลยีการเกษตรแผนใหม่ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น ส่วนความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรขาดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน และขาดทัศนูปกรณ์ในการปฏิบัติ

พรรณวดี (2537) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลในเขตชลประทานต่อโครงการปรับระบบการเกษตรจังหวัดชัยนาท พบว่า เกษตรตำบลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเกษตรกรตำบลเฉลี่ย 12 ปี มีประสบการณ์การฝึกอบรมโดยเฉลี่ยประมาณ 4 ครั้ง/ปี และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการปรับระบบเกษตรในเขตชลประทานลุ่มน้ำเจ้าพระยาอยู่ในระดับปานกลางและมีความคิดเห็นที่ดีต่อวัตถุประสงค์ของโครงการวิธีการส่งเสริมของโครงการ และมีความคิดเห็นปานกลางต่อระบบการประสานงานกับหน่วยงานอื่น

วัชร (2537) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินโครงการเกษตรก้าวหน้าในเขตภาคกลาง ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานโครงการเกษตรก้าวหน้าพบว่า สมาชิกเกษตรกรก้าวหน้ามีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานโครงการเกษตรกรก้าวหน้าไปในทางที่ดีทั้ง 6 กิจกรรม คือ กิจกรรมการคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมโครงการ กิจกรรมการจัดหาแหล่งสินเชื่อ กิจกรรมการสนับสนุนด้านการตลาด และกิจกรรมความช่วยเหลือจากทางราชการ

อเนก (2535) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองต่อการใช้ประโยชน์จากซากถั่วเหลืองในเขตตำบลแม่แฝก ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลต่อการใช้ประโยชน์จากซากถั่วเหลืองในรูปแบบต่าง ๆ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้ง 149 คน มีความคิดเห็นเป็นที่สอดคล้องต้องกันอย่างเป็นเอกฉันท์ "เห็นด้วยอย่างยิ่ง" (ด้วยระดับคะแนนเฉลี่ย 4.46) ต่อการนำซากถั่วเหลืองไปใช้เพื่อการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น ใช้ในการปรับโครงสร้างของดินทำให้ดินร่วนซุย (ระดับคะแนน 4.53) เป็นการยึดอายุการใช้ที่ดินเพื่อการเพาะปลูกให้ยาวนาน (ระดับคะแนน 4.45) ใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายจากการใช้ปุ๋ยเคมี (ระดับคะแนน 4.40) เป็นการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน (ระดับ 4.40) และเป็นการเพิ่มผลผลิตของพืชที่ปลูกในที่สุด (ระดับคะแนน 4.52)

กังสดาล (2537) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดเลย ที่มีต่องานเกษตรสัมพันธ์ ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่องานเกษตรสัมพันธ์ทั้ง 6 ด้าน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับสูงต่องานเกษตรสัมพันธ์ ในด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดนิทรรศการและการจัดงาน ด้านการประกวดพืชและกิจกรรมการเกษตรด้านการผลิตใส่ตักศูปรกรณ์ เพื่อสนับสนุนการเผยแพร่ การผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อสนับสนุนการเผยแพร่และด้านการเผยแพร่เทคโนโลยีความรู้การเกษตรทางหอกระจายข่าว

ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่องานเกษตรสัมพันธ์ กับลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูล ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่า อายุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และความน่าเชื่อถือในตัวเจ้าหน้าที่เกษตรสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่องานเกษตรสัมพันธ์ ส่วนวุฒิการศึกษา การฝึกอบรม พื้นที่ปฏิบัติงาน และทักษะในการสื่อสารนั้นพบว่าไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีต่องานเกษตรสัมพันธ์แต่อย่างใด

ธวัช (2540) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อโครงการจัดตั้งกลุ่มพัฒนาสวนสงเคราะห์ในจังหวัดกระบี่ ความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อวัตถุประสงค์ของโครงการพบว่า สมาชิกกลุ่มพัฒนาสวนสงเคราะห์ส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อวัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 5 กิจกรรมคือ การปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นดิบและเพิ่มอำนาจการต่อรงในการจำหน่าย การใส่ปุ๋ยในสวนยางที่ กำลังกรีตเพื่อเพิ่มผลผลิต การส่งเสริมให้ชาวสวนยางรวมตัวช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการพัฒนา กลุ่มให้ก้าวหน้าโดยใช้หลักสหกรณ์ การส่งเสริมให้ชาวสวนยางมีรายได้เสริมจากการทำอาชีพ อื่นๆ นอกจากการทำสวนยาง การเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดและรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ของโครงการสามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการทำสวนยางให้แก่สมาชิก ได้ดีและตรงกับความต้องการของสมาชิกโดยทั่วไป

กิตติพล (2535) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีต่อแหล่ง และประเภทของข่าวสารในการยอมรับเทคโนโลยีในการปลูกถั่วเหลือง เขตอำเภอแมริม จังหวัด เชียงใหม่ ความคิดเห็นของเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองที่มีต่อประเภทของข่าวสาร เกี่ยวกับ เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังฤดูการทํานา ในแต่ละขั้นตอน การยอมรับจากการศึกษา พบว่า ขึ้นต้นตนและสนใจ เกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองจำนวนเกินกว่าครึ่งมีความต้องการข่าวสารเกี่ยวกับ เทคโนโลยีการปลูกถั่วเหลืองหลังฤดูการทํานา, การปลูกถั่วเหลืองพันธุ์แนะนำ, การปลูกถั่วเหลือง เป็นแถวเป็นแนว, การคลุมเมล็ดด้วยเชื้อไรโซเบียมก่อนปลูก, การป้องกันและกำจัดศัตรูถั่วเหลือง ในขั้นประเมินผลเกษตรกรผู้ปลูกถั่วเหลืองมากกว่าครึ่งต้องการข่าวสารจากการไปเยี่ยมชมแปลง สาธิตหรือแปลงปลูกของเพื่อนบ้าน ในขั้นทดลองปฏิบัติการหรือใช้เทคโนโลยีเกษตรกรต้องการข่าว สารเกี่ยวกับวิเคราะห์การปฏิบัติหรือวิธีการใช้เทคโนโลยีในขั้นยอมรับข่าวสารที่เกษตรกรต้องการ คือ ผลลัพธ์ที่ได้จากประสบการณ์ของตนเองและของผู้อื่น